

POSTANOWIENIE

Dnia 4 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania T. B.-B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 grudnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 25 lipca 2023 r., sygn. akt III AUa 1176/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

ł.n

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 maja 2021 r., VII U 517/19 Sąd Okręgowy w Krakowie zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. (organ rentowy) z dnia 30 listopada 2018 r. i przyznał T. B.-B. (odwołujący się) rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 3 sierpnia 2018 r. na stałe oraz stwierdził odpowiedzialność organu rentowego za nieprzyznanie prawa do renty.

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z 25 lipca 2023 r., III AUa 1176/21 zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego powyższy wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie.

Rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia.

T. B.-B. urodzony [...] 1958 r., z zawodu technik-mechanik, dotychczas był zatrudniony jako kierowca, magazynier, montażysta, konserwator, pracownik gospodarczy oraz prowadził własną działalność gospodarczą w zakresie handlu. Wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy złożył w dniu 3 sierpnia 2018 r., posiada wymagany staż pracy w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem tego wniosku, a jego ostatnie ubezpieczenie ustało w dniu 31 października 2017 r. Sąd Okręgowy dopuścił i przeprowadził dowód z opinii biegłych sądowych lekarzy specjalistów, onkologa, pulmonologa i laryngologa. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe wykazało, iż odwołujący się jest częściowo niezdolny do pracy zarobkowej od 2006 r., co jest konsekwencją przebytej w 2006 r. choroby nowotworowej, która wywołała u niego inne schorzenia, w tym schorzenia laryngologiczne.

Sąd Apelacyjny odwołał się do przesłanek uprawniających do renty z tytułu niezdolności do pracy, określonych w art. 57 w związku z art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251; dalej: ustawa lub ustawa emerytalno-rentowa), stwierdzając, że jeżeli ubezpieczony uznany zostanie za osobę częściowo niezdolną do pracy (co przyjął Sąd Okręgowy), konieczne jest spełnienie wszystkich warunków określonych w art. 57 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej, czyli także warunku powstania niezdolności do pracy w jednym z enumeratywnie wyliczonych w punkcie 3 wskazanego przepisu okresów składkowych lub nieskładkowych albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

W rozpoznawanej sprawie przed rokiem 2006, wskazanym w opinii biegłego lekarza onkologa jako początek częściowej niezdolności do pracy, odwołujący się bezspornie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresach: od 15 stycznia 1992 r. do 19 marca 1992 r., od 12 kwietnia 1992 r. do 31 lipca 1992 r., od 2 grudnia 1992 r. do 14 lutego 1993 r., od 10 sierpnia 1995 r. do 31 grudnia 1999 r., od 1 marca 2000 r. do 29 maja 2000 r., od 1 czerwca 2000 r. do 31 grudnia 2000 r. Od 25 czerwca 2003 r. do 26 października 2003 r. i następnie od 29 marca 2005 r. do 18 maja 2005 r. odwołujący się był zarejestrowany w Grodzkim Urzędzie Pracy w K. jako bezrobotny - poszukujący pracy, jednak bez prawa do zasiłku dla bezrobotnych.

Okresy te nie stanowią zatem ani okresu składkowego, ani nieskładkowego w rozumieniu - odpowiednio art. 6 i art. 7 ustawy emerytalno-rentowej. Opierając się na opinii biegłej lekarza onkologa nie można było ustalić, że spełniona została przesłanka warunkująca prawo do renty określona w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalno-rentowej. Wprawdzie biegła nie podała wprost konkretnej daty powstania niezdolności do pracy, ale zgodnie z treścią wydanej opinii odwołujący się uznany został za częściowo niezdolnego do pracy z powodu zaawansowanego raka migdałka, w związku z czym był hospitalizowany od 23 lutego 2006 r. do 10 marca 2006 r. i w dniu 6 marca 2006 r. przeżył zabieg operacyjny, a następnie w okresie od 25 kwietnia 2006 r. do 14 czerwca 2006 r. poddany został radioterapii i chemioterapii. W opinii biegła stwierdziła, że powstała w 2006 r. częściowa niezdolność do pracy ma charakter trwały. Powołując się na treść opinii biegłej, Sąd Okręgowy uznał za datą początkową tej niezdolności co najmniej dzień rozpoczęcia leczenia szpitalnego. Wówczas natomiast od ustania ostatniego spośród okresów wyliczonych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalno-rentowej, co nastąpiło w dniu 31 grudnia 2000 r. upłynął okres ponad 5 lat, a zatem znacznie dłuższy niż wskazane w tym przepisie 18 miesięcy.

Sąd Apelacyjny odwołał się do opinii biegłego lekarza pulmonologa, który po dokładnym badaniu i szczegółowej analizie dokumentacji medycznej, jednoznacznie stwierdził brak podstaw do uznania go za niezdolnego do pracy. Stanowisko to w pełni podtrzymał i dodatkowo uzasadnił w opinii uzupełniającej. Także biegła lekarz otolaryngolog w opinii nie stwierdziła niezdolności do pracy, a wskazała jedynie na przeciwwskazania do wykonywania pracy w narażeniu na zapylenie, substancje drażniące drogi oddechowe, prace w hałasie potencjalnie uszkadzającym słuch i w narażeniu na wysiłki głosowe. W ocenie Sądu Apelacyjnego z tych opinii, nie wynikało, aby w zakresie układu oddechowego istniały zmiany skutkujące istotnym naruszeniem sprawności organizmu odwołującego się, także w związku z przebytem leczeniem onkologicznym. W rezultacie Sąd drugiej instancji uznał, że opinia biegłej lekarza onkologa, która odnosząc się do zarzutów organu rentowego w opinii uzupełniającej w istocie rzeczy ograniczyła się do podtrzymania swojego dotychczasowego stanowiska co do istnienia u odwołującego się częściowej niezdolności do pracy od 2006 r., nie

mogła być przyjęta za miarodajny dowód w sprawie. Za wadliwością tej opinii przemawia także okoliczność, iż po zakończeniu leczenia onkologicznego w 2006 r. odwołujący się bądź to prowadził podjętą na nowo działalność gospodarczą, bądź pozostawał w zatrudnieniu do końca października 2017 r. z niewielkimi przerwami, w związku z czym wykazany przez niego okres ubezpieczenia na datę złożenia wniosku o rentę (dzień 3 sierpnia 2018 r.) wyniósł ponad 8 lat.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego złożył odwołujący zaskarżając wyrok ten w całości. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawach naruszenia: przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 57 w związku z art. 58 ustawy, w zw. z art. 12, art. 13, art. 100 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej; art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy; naruszenie art. 57 ustawy; art. 57 ustawy w zw. z art. 233 k.p.c., w zw. z art. 12, art. 13, art. 100 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej; naruszenia przepisów prawa procesowego: art. 278, art. 285, art. 286 w zw. z art. 233 art. 290, art. 381, art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 57 ustawy; przepisów prawa procesowego w związku z naruszeniem przepisów prawa materialnego art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy w zw. art. 278, art. 285, art. 286 w zw. z art. 290, art. 381, art. 391 § 1 k.p.c.

Skarżący powołał się w skardze kasacyjnej na przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej z uwagi na wadliwe ustalenie okresów składkowych i nieskładkowych odwołującego się (art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy) okresu powstania niezdolności do pracy. Bezspornym w sprawie jest, że odwołanie zostało wniesione 3 sierpnia 2018 r. zatem „dotyczyło okresu sprzed dniem 3 sierpnia 2018 r., zatem 10 lat wstecz, nie zaś od roku 2006”.

Sąd drugiej instancji niewłaściwie określił (niezgodnie z odwołaniem z dnia 3 sierpnia 2018 r.), że datą początkową od której należy liczyć wymagany ustawą okres składkowy i nieskładkowy jest rok 2006. Skutkowało to uznaniem przez Sąd drugiej instancji, że odwołujący się nie ma spełnionego warunku wskazanego w art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy, co implikowało brak dalszego badania przesłanek z art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy. Nastąpił błąd pierwotny w rozstrzygnięciu sprawy, zatem

przyjęcie błędnego założenia przez Sąd drugiej instancji (zarzut), co miało wpływ na wynik sprawy, co skutkuje wnioskiem, że skarga kasacyjna jest zasadna.

Skarżący podniósł ponadto, że Sąd Apelacyjny przekroczył zasady kontradiktoryjności, w sposób nieuprawniony pomijając istotne dla rozstrzygnięcia sprawy dwie opinie biegłych sądowych - opinia onkologiczna, opinia laryngologiczna. Opinia onkologiczna potwierdziła, że odwołujący się jest niezdolny do pracy w całości od roku 2006, co spełnia przesłanki z art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy, potwierdziła to opinia laryngologiczna.

Po trzecie w ocenie skarżącego Sąd drugiej instancji niewłaściwie zastosował art. 327¹ k.p.c. co spowodowało, że zaskarżony wyrok jest niezrozumiały dla odwołującego się. Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił w uzasadnieniu sprzeczności z rozstrzygnięciem Sądu pierwszej instancji, który przyjął datę 3 sierpnia 2018 r., jako datę właściwą dla ustalenia okresów składkowych i nieskładkowych, niezbędnym dla zaistnienia przesłanki z art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy. Sąd drugiej instancji przyjmując całkowicie inne założenie ustalenia okresów składkowych i nieskładkowych nie wyjaśnił dlaczego przyjęcie prawidłowych założeń przez Sąd pierwszej instancji jest nieprawidłowe w sprawie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ewentualnie o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa

powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437). Oczywiście naruszenie prawa jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy jest ono z góry widoczne dla każdego prawnika, bez potrzeby głębszej analizy prawniczej, gdy jest zupełnie pewne i nie może ulegać żadnej wątpliwości, gdy podniesione zarzuty naruszenia wskazanych przepisów są zasadne *prima facie*, bez dokonywania głębszej analizy tekstu tych przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538), gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286).

Zdaniem Sądu Najwyższego, wbrew twierdzeniom skarżącego, zaskarżonemu wyrokowi nie sposób postawić zarzutów oczywistego, tj. kwalifikowanego naruszenia podstaw skargi kasacyjnej, które byłyby widoczne od razu bez wnikania w szczegóły sprawy i bez potrzeby szczegółowej analizy prawnej lub prawniczej i wskazywałyby na oczywistą zasadność wniesionej skargi kasacyjnej.

Po pierwsze, jako oczywiste naruszenie skarżący wskazał na art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, który nie został wskazany w ramach formułowanych zarzutów w podstawach skargi kasacyjnej, w której wskazano na naruszenie 57 i 57 ust. 1 pkt 1 tej ustawy. Natomiast drugi ze wskazanych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przepis (art. 327¹ k.p.c.) nie został w ogóle powołany w ramach podstaw kasacyjnych, którymi Sad Najwyższy jest związany. Skarżący podniósł, że Sąd Apelacyjny niewłaściwie określił (niezgodnie z odwołaniem z dnia 3 sierpnia 2018 r.) datę początkową – 2006 r., od której należy liczyć wymagany ustawą okres składkowy i nieskładkowy. Tymczasem z poczynionych w sprawie ustaleń wynikało, że za datę początkową niezdolności do pracy odwołującego się uznano co najmniej dzień rozpoczęcia leczenia szpitalnego w 2006 r. W myśl art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi

kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wymaga wyjaśnienia, że przesłanki nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określa art. 57 ustawy o emeryturach i rentach. Zgodnie z ust. 1 tego przepisu renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który łącznie spełnia trzy warunki: jest osobą niezdolną do pracy (pkt 1), posiada wymagany okres składkowy i nieskładkowy (pkt 2), a niezdolność do pracy powstała w okresach enumeratywnie wymienionych w pkt 3 albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Z kolei, w myśl ust. 2 - przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący, co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Szczegółową regulację dotyczącą wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, zawiera art. 58 tej ustawy.

W razie niezdolności do pracy powstałej po przekroczeniu 30 roku życia 5-letni okres składkowy i nieskładkowy powinien przypadać w ciągu ostatniego 10-lecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy (art. 58 ust. 2). Jeżeli ubezpieczony nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy okresy składkowe i nieskładkowe (art. 58 ust. 3). Przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 58 ust. 4). Konieczność posiadania przez ubezpieczonego odpowiedniej ilości okresów składkowych i nieskładkowych wynika z tego, że renta z tytułu niezdolności do pracy nie jest świadczeniem o charakterze socjalnym na rzecz osób niezdolnych do pracy, pozostających bez związku z tytułem ubezpieczenia rentowego, ale jedną z

form zabezpieczenia społecznego powiązaną z wymaganym okresem płacenia składek. W wyroku z 7 września 2004 r., SK 30/03 (OTK-A 2004 Nr 8, poz. 82) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że ustawa o emeryturach i rentach zgodnie z zasadą sprawiedliwości społecznej i powiązaną z nią zasadą równości wobec prawa stanowi, iż uprawnienie do renty inwalidzkiej z tytułu niezdolności do pracy oraz do emerytury zależy od posiadanego okresu objęcia ubezpieczeniem. Toteż im ubezpieczony jest starszy, tym dłuższy okres ubezpieczenia powinien posiadać, skoro dłuższy mógł być okres jego pracy zawodowej. Jednocześnie w wyroku z dnia 24 kwietnia 2006 r., sygn. P 9/05 (OTK ZU nr 4/A/2006, poz. 46), Trybunał Konstytucyjny podniósł, że świadczenia emerytalno-rentowe są przedmiotem praw, nabytych przez ubezpieczonego w związku z jego własnym udziałem w tworzeniu funduszu ubezpieczeniowego. Warunkiem nabycia prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego jest odpowiedni staż pracy, z czym wiąże się opłacanie składek przekazywanych na fundusz ubezpieczeniowy. Z tego względu celowo w art. 58 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach przewidziane są różne wysokości stażu ubezpieczeniowego konieczne do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy przez osoby ubiegające się o to świadczenie w zależności od wieku, w którym powstała niezdolność do pracy. Sąd Najwyższy w wyroku z 1 grudnia 2016 r., I UK 424/15, (LEX nr 2194884) stwierdził, że okresy składkowe i nieskładkowe wymagane do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, doprecyzowane w art. 58 ust. 1 ustawy, powinny być ustalane według daty niezdolności do pracy powstałej w okresach wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 tej ustawy. W obrębie tego samego przepisu, warunkującego łączne spełnienie przesłanek nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie mogą wobec tego występować dwie różne daty powstania niezdolności do pracy.

W rozpoznawanej sprawie istota sporu sprowadzała się do ustalenia spełnienia przez odwołującego się tej przesłanki nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, którą w świetle art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach jest posiadanie wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego. Warunek posiadania wymaganego stażu ubezpieczeniowego uzależniony jest od tego, kiedy powstała niezdolność do pracy.

Sąd Apelacyjny ustalił, że jeżeli w 2006 r. powstała częściowa niezdolność do pracy, to na ten czas od ustania ostatniego spośród okresów wyliczonych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalno- rentowej, upłynął okres ponad 5 lat, a zatem znacznie dłuższy niż wskazane w tym przepisie 18 miesięcy.

Dla spełnienia warunku określonego w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawę przez osobę częściowo niezdolną do pracy, której częściowa niezdolność do pracy nie powstała w okresach wyszczególnionych tym przepisem i wykonującą pracę odpowiednią do zachowanych możliwości zdrowotnych przyjmuje się, że wymagane jest pogorszenie stanu zdrowia w stopniu uniemożliwiającym przynajmniej wykonywanie pracy w dotychczasowym ograniczonym stanie zdrowia zakresie. Okresy składkowe i nieskładkowe wymagane do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, doprecyzowane w art. 58 ust. 1 ustawy, powinny być ustalane według daty niezdolności do pracy powstałej w okresach wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy. W obrębie tego samego przepisu, warunkującego łączne spełnienie przesłanek nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie mogą wobec tego występować dwie różne daty powstania niezdolności do pracy (wyrok I UK 424/15, LEX nr 2194884 i powołane tam orzecznictwo).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[a.ł.]